

Reiserapport

Sauda

Studie av et industristed i utvikling

Madeleine Haaland og Guro Fløgstad Håvik

Diplomoppgave i arkitektur, AHO våren 2025
Studietur og feltarbeid i Sauda
26.01 - 01.02.2025

Forord

Vi er to arkitektstudenter fra Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, og vår diplomoppgave handler om Sauda – et industristed med rik historie, særpreget arkitektur og vakker natur. Norge står midt i en grønn omstilling, og flere nye industriprosjekter er foreslått i industribygder som Sauda. Blant disse er et smoltanlegg og en ammoniakkfabrikk, som per 2025 er til politisk behandling.

I oppgaven vår fokuserer vi på Sønnå havn, et område der den nye industrien planlegger å etablere seg. Samtidig er dette definert som et kulturmiljø, noe som gjør det ekstra interessant arkitektonisk. Hvordan kan man legge til rette for ny industri samtidig som kulturminner og natur ivaretas? En viktig del av dette er kraftstasjonen Sauda III, som ligger rett ved smelteverket. Den er fredet, men ikke i bruk.

Denne rapporten oppsummerer noen av våre observasjoner og refleksjoner fra studieturen til Sauda.

Sauda kommune, nord i Rogaland

Reisen

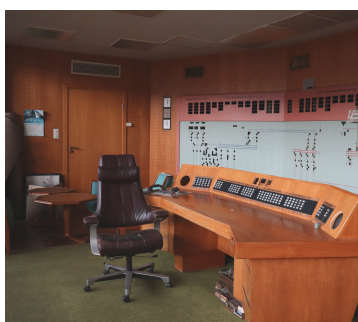
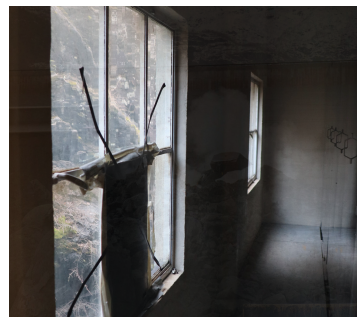
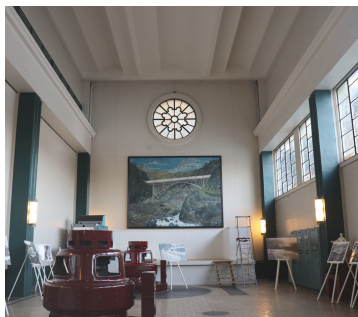
Vi har begge vært i Sauda flere ganger tidligere, men denne gangen ønsket vi å gjennomføre en målrettet studietur tidlig i diplomsemesteret. Et av målene med denne reisen var å kontrollere opptegningene og 3D-modellen vi har utviklet av den forlatte og vernede kraftstasjonen Sauda III. I tillegg hadde vi avtalt en workshop med kommunen for å få bedre innsikt i deres arbeid og oppdatert informasjon om den pågående industriutviklingen.

Sauda ligger lavt på sentralitetsindeksen, noe som merkes spesielt om vinteren. Veien over Røldalsfjellet er stengt store deler av året, ofte helt frem til 17. mai. Vi valgte derfor å fly til Haugesund og Stavanger og ankom industribyen med fjordveien. Det første som lyste opp mot oss var industribyggene i fjordbeltet. Det var en mæktig påminnelse om hvordan industrihistorien er en integrert del av landskapet her.

Et høydepunkt på turen var omvisningen vi fikk av en tidligere ansatt ved kraftstasjonen Sauda III. Han delte sine erfaringer fra da bygget var i drift og beskrev hvordan kraftstasjonen fungerte, hvilke kvaliteter og utfordringer den hadde, og hvordan den har stått ubrukt de siste årene. Det var fascinerende å høre om byggets historie fra noen som kjente det fra innsiden, og det ga oss en dypere forståelse av hvordan stedet har endret seg over tid.

I tillegg snakket vi med flere som jobber i industrien i dag. De fortalte om hvordan arbeidsplassene har utviklet seg, og hvilke behov og utfordringer de ser med tanke på den nye industriutbyggingen. Effektivitet, sikkerhetssoner og produksjonsflyt er sentrale temaer for dem, og dette er viktige aspekter å ta hensyn til i vår oppgave.

Utbytte av studieturen

Studieturen ga oss en verdifull påminnelse om stemningen i Sauda – en blanding av hverdagsliv og industri. Regnskurene som trekker inn fjorden, lysene fra smelteverket, turgåere i sentrum, traktorer og mopedbiler, snø på fjelltoppene, slaps i veikanten og de oppvarmede gatene – alt dette skaper en særegen atmosfære. Distriktene våre har unike kvaliteter som må forvaltes med omtanke.

Vi benyttet anledningen til å snakke med lokalbefolkningen for å høre hva de mener om de nye industriutbyggingsplanene. Mange ser på dette som en stor mulighet for økt sysselsetting og ny vekst, mens andre er mer bekymret for hvordan det vil påvirke naturen, kulturen og byens identitet. Spenningen mellom vekst og vern er tydelig, og denne problemstillingen er noe vi vil utforske videre i diplomoppgaven.

Turen forsterket også vår forståelse av behovet for å restaurere Sauda III. Vi ser potensialet for at bygningen kan bli noe mer enn en etterlevning fra fortiden – kanskje et sted som kan tjene både industrien og offentligheten.

Kombinasjonen av møtene vi hadde, stedene vi besøkte og historiene vi fikk høre, har gjort denne turen til en viktig del av vårt arbeid. Vi har fått en bedre forståelse av de ulike interessene knyttet til industriutviklingen i Sauda, og vi tar med oss mange viktige perspektiver videre i diplomoppgaven.

Vi ser frem til det videre arbeidet!